

โรงเรียนทางเลือกกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21

ALTERNATIVE SCHOOL AND LEARNING MANAGEMENT FOR 21ST CENTURY LEARNERS

วัชร จตุพร¹
Watchara Jatuporn¹

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาถึงการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือกที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่างๆ เช่น สังคม และเทคโนโลยี ความหลากหลายด้านพหุวัฒนธรรม และความหลากหลายด้านเชื้อชาติและภาษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในยุคประชาคมอาเซียน รวมถึงสังคมที่มีการแข่งขันกันสูงในทุกๆ ด้าน ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถจะสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข และจะศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยซึ่งมีทั้งหมด 14 แนวคิด โดยแต่ละโรงเรียนจะเลือกแนวคิดหลัก แนวคิดใดแนวคิดหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีการศึกษารวบรวมรายชื่อโรงเรียนทางเลือกที่มีข้อมูลเป็นที่รู้จักในวงการการศึกษาทางเลือกมีทั้งหมด 34 โรงเรียน มีการศึกษาลักษณะเด่นของการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแนวคิด นอกจากนี้ยังศึกษารวบรวมและวิเคราะห์เกี่ยวกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะด้านชีวิตและการทำงาน และ 4) ทักษะการเรียนรู้แบบ 3R8C ศึกษาและสังเคราะห์ขีดความสามารถของผู้เรียนในโรงเรียนยุคใหม่ คือ 1) การมีความรับผิดชอบในตนเอง 2) รู้ถึงวิธีการเรียนรู้ 3) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 4) มีความคิดและการปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ 5) สามารถประยุกต์ใช้ความสามารถกับเหตุการณ์ใหม่ๆ และ 6) การมีค่านิยมที่เหมาะสม และได้เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกในยุคแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบไปด้วย 6 ประการ ได้แก่ การผสมผสาน 14 แนวคิดอย่างสมดุลและบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ เสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างยั่งยืน พัฒนาทักษะ 3R 8C อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ฝึกฝนผู้เรียนให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพ พัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้เรียนยุคใหม่ และจัดกิจกรรมที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือกตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แห่งยุคศตวรรษที่ 21 จะช่วยให้โรงเรียนทางเลือกมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่และมีทักษะความสามารถในด้านต่างๆ ที่เป็นที่ต้องการของสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นคนดี และมีความสุขกับการเรียนรู้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาต่อไป

คำสำคัญ: โรงเรียนทางเลือก, ผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21, การจัดการเรียนรู้

¹ Corresponding author : watbbk@hotmail.com

ABSTRACT

This Academic article is a study of alternative school management to enhance the ability of 21st century learners to help students develop critical skills in a rapidly changing society. In various fields such as society and technology, multicultural diversity. And racial and linguistic diversity. To be shared in the ASEAN community. The current society is highly competitive in every aspect. Knowledgeable learners will be able to adapt to the society happily.

In this article is study an the concept and learning management of alternative schools in Thailand. There are a total of 14 concepts used to manage the learning of each school. Each school will choose one of its core concepts. In addition, there is a comprehensive list of selected alternative schools in the field of alternative education with total 34 school. A study of the characteristics of learning management in each concept. And in this article's study, collect and analyze skills of 21st century learners: 1) learning and innovation skills; 2) information and media and technology skills; 3) life skills and work; and 4) 3R8C, study and synthesize the abilities of learners in the modern school: 1) high self-responsibility, 2) know how to learn, 3) ability to work with other people, 4) have creative ideas and practices, 5) can apply new abilities and events, 6) have the right values. In addition, this article offers advice on student learning in alternative schools in the 21st century. It consists of six elements: integration of 14 concepts, balance and integration, building strengthen 21st century skills for sustainable learners. Develop a strong and continuous 3R8C skills. Train the students to develop their abilities to full potential. Developing 21st century skills, coupled with the strengthening of the capabilities of the new study and organized a variety of activities.

Alternative school management in the 21st century is an alternative way of managing learning. And students are able to develop their full potential and ability to meet the needs of the 21st century society. They help students become good people and enjoy learning in now society which is the rapidly change.

KEYWORDS: Alternative School, 21st Century Learner, Learning Management

บทนำ

โรงเรียนทางเลือกกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 นั้น ในปัจจุบันโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยตามข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากเครือข่ายการศึกษาทางเลือก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และจากการศึกษาของนักวิชาการหลายๆ ท่านพบว่ามีทั้งหมดอย่างน้อย 34 โรงเรียน ซึ่งอาจมีจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามการก่อตั้งและการปรับแนวคิดให้เข้าสู่ความเป็นโรงเรียนทางเลือกของผู้ก่อตั้งหรือหน่วยงานที่ต้องจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของโรงเรียนทางเลือก และประเภทของโรงเรียนทางเลือกโดยส่วนใหญ่สรุปได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ (นริศรา จริยะพันธุ์, 2554) 1) จำแนกตามหน่วยงานที่ตั้งซึ่งแบ่งได้ 4 ประเภท คือ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น โรงเรียนของเอกชน และโรงเรียนขององค์กรชุมชน/องค์กรเอกชน แต่ในปัจจุบันโรงเรียนทางเลือกที่มีผู้สนใจและเป็นที่รู้จักกันดีส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนที่ถูกตั้งโดยหน่วยงานเอกชนเนื่องจากความพร้อมด้านทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่การจัดการ ซึ่งโรงเรียนทางเลือกเป็นโรงเรียนที่ต้องใช้งบประมาณหรือทุนในการดำเนินการสูงส่วนใหญ่จึงทำให้หน่วยงานเอกชนเท่านั้นที่จะสามารถอยู่รอดได้ และอัตราครูต่อนักเรียนในโรงเรียนทางเลือกจะสูงกว่าโรงเรียนทั่วไป เพราะต้องดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล ให้สามารถพัฒนาศักยภาพได้เต็มที่และสูงสุด และบางโรงเรียนมีความต้องการครูที่จบระดับปริญญาโทเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โรงเรียนของรัฐจึงยากที่จะสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียนทางเลือกได้ 2) จำแนกตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอน โดยโรงเรียนทางเลือกจะนำแนวคิดต่างๆ ทั้งจากตะวันออกและตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น แนวคิดมอนเตสซอรี แนวคิดวอลดอร์ฟ แนวคิดพุทธธรรมประยุกต์ เป็นต้น ตามมาตราแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยังมีการกล่าวถึงการจัดการศึกษาที่เป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียนทางเลือกกำเนิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น มาตราที่ 12 ที่กล่าวว่านอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่นสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ มาตราที่ 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ จึงทำให้เกิดแนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกในลักษณะที่แตกต่างกัน (สุชาติ จักรพิสุทธิ์, 2548) เช่น การจัดการศึกษาทางเลือกโดยครอบครัว การจัดการศึกษาทางเลือกสายศาสนาและวิถีปฏิบัติธรรม การจัดการศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา การจัดการศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนทางเลือกก็กลายมาเป็นทางเลือกหนึ่งของการศึกษาทางเลือกที่จัดอยู่ในหมวดการศึกษาที่อิงกับระบบโรงเรียน

โรงเรียนทางเลือกเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาที่อิงกับระบบโรงเรียนแต่มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความสนใจของผู้เรียน มีความอิสระในการจัดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้เรียน โรงเรียนทางเลือกบางแห่งเป็นโรงเรียนที่ช่วยพัฒนาเด็กกลุ่มพิเศษ เช่น เด็กกลุ่มที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม เด็กกลุ่มเสี่ยง หรือแม้แต่เด็กอัจฉริยะ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนที่จัดตั้งเพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้มีความพร้อมตามศักยภาพที่มี ตามพัฒนาการด้านต่างๆ และผู้เรียนทุกๆ ไปที่ผู้ปกครองยอมรับวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแบบแนวคิดโรงเรียนทางเลือก โดยเชื่อว่าผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มตามความสามารถ และการจัดการศึกษาของโรงเรียนทางเลือกจะมีความเป็นอิสระสูงกว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั่วไป คือ สามารถจัดการศึกษาตามแนวทางของตนเองสามารถใช้หลักสูตรมาประยุกต์ในการจัดกิจกรรม มีระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาที่แตกต่างตามลักษณะการเรียนการสอน เป็นต้น ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันนอกจากจะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่แล้วยังต้องพัฒนาควบคู่กับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงทักษะด้านการดำเนินชีวิตและอาชีพด้วย จึงจะทำให้ผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่ต้องการคนที่มีศักยภาพและมีทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ให้สามารถอยู่รอดร่วมกับนานาชาติอารยธรรม ข้ามชุมชน ข้ามสังคม และข้ามประเทศ ในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการส่งเสริมการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้และนวัตกรรม

สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และอาชีพและการดำเนินชีวิต ซึ่งโรงเรียนทางเลือกเป็นสถานศึกษารูปแบบหนึ่งที่มีปรัชญาในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพและเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านอาชีพและการดำเนินชีวิตถ้าโรงเรียนทางเลือกสามารถเชื่อมโยงความรู้ในเรื่องทักษะด้านต่างๆ ของผู้เรียนเข้ากับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นสำคัญ จะทำให้โรงเรียนทางเลือกกลายเป็นต้นแบบการจัดการศึกษาของประเทศ และเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจในการจัดการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 ต่อไป

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือก

ในต่างประเทศนั้นโรงเรียนทางเลือกมักถูกให้ความหมายว่าเป็นสถานที่เรียนสำหรับผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าสู่การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในกระแสหลักเพราะเป็นผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง เช่น ผลการเรียนต่ำ เสี่ยงต่อการออกกลางคัน เด็กที่มีปัญหาด้านครอบครัว เด็กบกพร่องด้านต่างๆ ที่ทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนทั่วไปได้ (Carver and Lewis, 2010) เช่นในประเทศสวีเดนมีการจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับผู้มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาการศึกษาภาคบังคับ และในปากีสถานที่จัดตั้งโรงเรียนทางเลือกเพื่อเด็กที่ไม่มีทางเลือกโดยให้ชื่อว่า โรงเรียนทางเท้า เนื่องจากมีเด็กจำนวนมากดังข้อมูลปี 2558 ถึง 2559 มีเด็กอายุ 5 ถึง 16 ปี มากกว่า 22 ล้านคนในปากีสถานที่ต้องออกจากโรงเรียนและต้องหยุดเรียนกลางคัน เพราะครอบครัวไม่มีเงินส่งเรียน เป็นต้น (เวิร์คพอยท์นิวส์, 2017) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่เริ่มแรกนั้นโรงเรียนทางเลือกเริ่มเป็นรูปแบบโรงเรียนที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2522 โดยการจัดตั้งในระยะแรกนั้นก็มิวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส เด็กกำพร้า เด็กยากจน ประสบปัญหาถูกระงับการดูแล เด็กที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก ถูกทอดทิ้ง โรงเรียนแห่งแรกที่รู้จักกันดี คือ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โดยแนวคิดที่นำมาใช้ ได้แก่ แนวคิดซัมเมอร์ฮิลล์ ภายหลังการปฏิรูปการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็มีโรงเรียนทางเลือกหลายแห่งกำเนิดขึ้น เนื่องจากมีหลายมาตราในพระราชบัญญัติฯ ที่เปิดโอกาสให้มีการจัดการศึกษาทางเลือกเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทางเลือกสำหรับในประเทศไทยนั้นการจัดการศึกษาทางเลือกในส่วนหนึ่งของโรงเรียนทางเลือกมีการจัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียน แต่ที่แตกต่างจากเดิม คือ การให้โอกาสสำหรับผู้เรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษากลายมาเป็นเปิดโอกาสสำหรับผู้เรียนทุกคน และที่ทำให้ประเทศไทยมีแนวคิดที่แตกต่างจากการจัดตั้งโรงเรียนทางเลือกในต่างประเทศคือ เป็นโรงเรียนทางเลือกที่ให้ทางเลือกไว้สำหรับทุกคนให้สามารถเข้าศึกษาได้ ซึ่งส่วนใหญ่โรงเรียนทางเลือกที่มีขนาดใหญ่และเป็นที่รู้จักของคนในสังคมไทยมักมีค่าใช้จ่ายในการเข้าศึกษาที่ค่อนข้างสูง ฉะนั้นผู้เรียนจึงมีฐานะทางครอบครัวอยู่ในระดับดีพอสมควร และผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทางเลือกกว่าเป็นวิธีการที่จะสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่โรงเรียนทั่วไปอาจไม่ตอบโจทย์จึงไว้วางใจให้บุตรหลานเข้ามาศึกษาและสิ่งที่ทำให้โรงเรียนทางเลือกแตกต่างจากโรงเรียนทั่วๆ ไปจะมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ (ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง, 2555)

1) ด้านความมีคุณค่าแห่งปรัชญาและแนวคิด เป็นการจัดการเรียนรู้ด้านวิชาการควบคู่กับแนวคิดที่มาจากฐานคิดและปรัชญาการศึกษา เช่น ในเรื่องของการใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ คุณธรรม และศีลธรรม การเคารพตนเองและสังคม เป็นต้น

2) **ด้านการเรียนรู้ นวัตกรรม และการจัดการเรียนการสอน** เป็นการสร้างแนวทางและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างโดยประยุกต์ใช้ร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก เน้นการบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันแล้วจะทำการถ่ายทอดด้วยวิธีการตามแนวคิดของโรงเรียน โดยจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การทำบ้านดินทำให้รู้หลักการการคำนวณทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปะ เป็นต้น

3) **ด้านต้นทุนและแหล่งทุนทางทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน** เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนคือการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกคนให้เกิดขึ้น โรงเรียนทางเลือกจึงต้องมีต้นทุนในการจัดการที่สูง เช่น ห้องเรียน จำนวนครูที่ทั่วถึงในการดูแลผู้เรียน คุณภาพของครูที่มีความคาดหวังสูงจึงต้องจ้างครูที่มีความรู้ความสามารถ อุปกรณ์ สื่อต่างๆ ที่ต้องมีคุณภาพและตอบโจทย์การพัฒนา ศักยภาพของผู้เรียน

4) **ความโดดเด่นของผู้นำและภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน** ที่ต้องเข้าใจปรัชญาแนวคิดของโรงเรียนอย่างชัดเจนแล้วมีวิสัยทัศน์ นโยบาย ในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายเฉพาะของโรงเรียนซึ่งมีความแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ฉะนั้นผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำเหนือผู้นำ คือ เป็นผู้นำโรงเรียนให้ทัดเทียมโรงเรียนทั่วไปแล้วยังต้องเป็นผู้นำแนวทางเฉพาะของโรงเรียนทางเลือกด้วย

จากการศึกษาและทำการวิเคราะห์รวบรวมรายชื่อโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยในปัจจุบันที่มีแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายแนวคิดพบว่าสามารถรวบรวมได้มากถึง 14 แนวคิด และจำนวนโรงเรียนทางเลือกซึ่งเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับว่าเป็นโรงเรียนทางเลือกที่มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้แนวคิดเฉพาะของโรงเรียนตนเองในการพัฒนาศักยภาพและทักษะของผู้เรียนที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตแห่งยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีทั้งหมด 34 โรงเรียน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้และรายชื่อโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทย

แนวคิดการจัดการเรียนรู้	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้
1. ซัมเมอร์ฮิลล์ (Summer Hill School)	โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก
2. มอนเตสซอรี (Montessori Education)	โรงเรียนอนุบาลยุวมิตร โรงเรียนปิติศึกษา โรงเรียนมอนเตสเซอร์รี่ภูเก็ต โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว โรงเรียนสมบุญวิทย
3. วอลดอร์ฟ (Waldorf Education)	โรงเรียนแสนสุขไตรทักษะ โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก โรงเรียนปัญญาทัย โรงเรียนฟ้ากว้างวอลดอร์ฟพริศกุล
4. เรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia)	โรงเรียน ณ ตรุณ

ตารางที่ 1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้และรายชื่อโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทย (ต่อ)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้
5. การใช้โครงการ (Project Approach)	โรงเรียนวนิษา โรงเรียนอนุบาลฉัตรราษฎร์ โรงเรียนวรรณสว่างจิต
6. คอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)	โรงเรียนตรุณสิกขาลัย
7. ศรีสัตยาไส บาบา (Sri Sathyasai Education)	โรงเรียนสัตยาไส
8. พุทธธรรมประยุกต์หรือวิถีพุทธ (Buddhist Oriented)	โรงเรียนอนุบาลจันทร์เจ้า โรงเรียนทอสี โรงเรียนสยามสามไตร โรงเรียนมีนประสาธวิทยา โรงเรียนอนุบาลบ้านพลอยภูมิ
9. สันติอโศก (Santi Asoke Education)	โรงเรียนสัมมาสิกขาสันติอโศก
10. บูรณาการ (Integrated Education)	โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนบ้านคุณแม่ โรงเรียนม่อนแสงดาวธรรมชาติวิทยา โรงเรียนมัธยมมีชัยพัฒนา
11. การเรียนรู้โดยสมองเป็นฐาน (Brain based Education)	โรงเรียนจิตเมตต์ โรงเรียนอนุบาลบ้านช้างเผือก
12. พหุปัญญา (Multiple Intelligence)	โรงเรียนเพลินพัฒนา
13. นีโอฮิวแมนนิสต์ (Neo Humanism Education)	โรงเรียนทอรัค โรงเรียนอนุบาลยุวภัทร โรงเรียนอมตยกุล โรงเรียนบ้านอุ่มรัก
14. ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning)	โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา

จากตารางที่ 1 เป็นการรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลและพบว่าโรงเรียนทางเลือกได้นำเอาแนวคิดทั้งของตะวันออกและตะวันตกเข้ามาสู่การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดควบคู่กับหลักสูตรแกนกลางรวมถึงผสมผสานการพัฒนาตามวัยของผู้เรียนที่สอดคล้องกับความเหมาะสมและเป็นไปได้ของสังคมไทยเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนซึ่งโรงเรียนทางเลือกจะมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในแต่ละคนให้สามารถพัฒนาและดึงเอาความสามารถของตนเองออกมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในสังคมปัจจุบัน คือสังคมแห่งศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้ 14 แนวคิด ของโรงเรียนทางเลือก

การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือกทั้งหมด 14 แนวคิด แต่ละแนวคิดมีที่มาและลักษณะแนวคิดที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิงเมื่อโรงเรียนทางเลือกนำแนวคิดมาสู่การปฏิบัติจึงทำให้โรงเรียนทางเลือกแต่ละโรงเรียนมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างแต่จุดมุ่งหมายปลายทางคือการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความสามารถ และพัฒนาทักษะที่จะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพของตนเองเหมือนกับการศึกษาของ นริศรา จริยะพันธุ์ ที่มองว่าแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทางเลือกแต่ละโรงเรียนจะมีแนวคิด กระบวนการ เจตนารมณ์และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิงไม่ได้สอนตามกรอบหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมดแต่จะมีการปรับหลักสูตรและวิธีการสอนเพื่อให้เข้ากับแนวคิดของโรงเรียนและแนวคิดที่นำมาใช้มีจำนวนมากทั้งที่มาจากแนวคิดของ ตะวันตก ตะวันออก และสังคมไทย เป็นต้น (นริศรา จริยะพันธุ์, 2554)

แนวคิดของโรงเรียนทางเลือกประกอบด้วย 14 แนวคิด ได้แก่ ซัมเมอร์ฮิลล์, มอนเตสซอรี, วอลดอร์ฟ, เรกจิโอ เอมีเลีย, การใช้โครงการ, คอนสตรัคติวิซึม, ศรีสัทยาไสบาบา, พุทธธรรมประยุกต์หรือวิถีพุทธ, สันติอศิก, บูรณาการ, การเรียนรู้โดยสมองเป็นฐาน, พหุปัญญา, ใช้ปัญหาเป็นฐาน และนีโอฮิวแมนนิสต์ ในแต่ละแนวคิดสามารถสังเคราะห์จุดเด่นของแนวคิด และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ถือว่าเป็นวิธีการเฉพาะของแนวคิด ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แนวคิด จุดเด่น ความเข้าใจของแนวคิด และการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือก

ลำดับ	แนวคิดของโรงเรียนทางเลือก	จุดเด่น/ความเข้าใจของแนวคิด	การจัดการเรียนรู้
1	ซัมเมอร์ฮิลล์ (Summer Hill School)	- เน้นความอิสระในการเลือก ตัดสินใจ คิดสร้างสรรค์ ค้นหาแนวทางในชีวิตด้วยตนเอง ไม่มีการบังคับด้วยเวลาในการใช้ชีวิตในโรงเรียน	- ให้อิสระและเสรีภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองในโรงเรียน ให้ผู้เรียนฝึกฝนความคิดสร้างสรรค์ด้วยการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการ - จัดองค์กรแห่งการเรียนรู้ความเป็นประชาธิปไตย ให้ความสำคัญ มีเวทีเปิดโอกาสให้ครูนักเรียนพูดคุย - การฝึกฝนเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมผ่านกิจกรรม
2	มอนเตสซอรี (Montessori Education)	- ผู้เรียนสามารถเข้าถึงศักยภาพของตนเองด้วยการศึกษาบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะมีความสนใจนานขึ้นถ้าทำงานที่ชอบและจะเกิดความชำนาญถ้าทำบ่อยๆ	- การเรียนรู้จากการเล่นควบคู่กับการเรียนจัดวัสดุอุปกรณ์ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเต็มที่ - ครูใช้งานวิจัยควบคู่กับการจัดกิจกรรม - ตกแต่งห้องเรียนให้ดึงดูดและน่าสนใจ จัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ - ให้อิสระผู้เรียนเลือกและตัดสินใจทำกิจกรรมโดยไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน

ตารางที่ 2 แนวคิด จุดเด่น ความเข้าใจของแนวคิด และการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือก (ต่อ)

ลำดับ	แนวคิดของโรงเรียนทางเลือก	จุดเด่น/ความเข้าใจของแนวคิด	การจัดการเรียนรู้
		- โดยธรรมชาติผู้เรียนมีแนวโน้มเป็นคนมีระเบียบ หากเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง - ผู้เรียนชอบความอิสระในการเลือกสิ่งที่ย่อยต่อการเข้าถึง - ผู้เรียนชอบทำงานผ่านการเล่น	- พัฒนาความรับผิดชอบ สร้างวินัยในตนเอง จัดกิจกรรมแบ่งปันต่อชุมชนสังคม และกิจกรรมการคิดบวก
3	วอลดอร์ฟ (Waldorf Education)	- การเล่นเป็นการทำงานของเด็ก ประสบการณ์ใหม่ๆ และจินตนาการ ความมีชีวิตชีวาจะเกิดขึ้นจากการเล่น - ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ของตนในประสบการณ์ต่างๆ ได้ สามารถเลือกการเรียนรู้ของตน มีความรับผิดชอบ เพื่อไปสู่ชีวิตความเป็นผู้ใหญ่	- ฝึกฝนการมีจิตสำนึกการสำรวจผลกระทบ สร้างความเข้าใจผิดถูกบนพื้นฐานประสบการณ์ - จัดกิจกรรมตามความสนใจและตามธรรมชาติของเด็ก - สิ่งรอบตัวสามารถเป็นของเล่นได้ - ประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ตามธรรมชาติ - จัดกิจกรรมฝึกฝนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ ร่างกาย
4	เรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia)	- ผู้เรียนมีศักยภาพไม่จำกัด เรียนรู้เพื่อเข้าใจ และเพิ่มศักยภาพ - จินตนาการในตัวผู้เรียนทำให้เกิดการขับเคลื่อนด้านต่างๆ	- เรียนรู้การสร้างจินตนาการ คิดสร้างสรรค์อย่างมีเหตุผล - การสร้างงานศิลปะในโรงเรียน และจัดสถานที่แสดงผลงาน เช่น วาดรูป แกะสลัก เล่นละคร เต้น เล่นดนตรี ปั้น ฯลฯ - ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสิทธิในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้กฎหมาย ความเป็นพลเมือง เป็นต้น

ตารางที่ 2 แนวคิด จุดเด่น ความเข้าใจของแนวคิด และการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือก (ต่อ)

ลำดับ	แนวคิดของโรงเรียนทางเลือก	จุดเด่น/ความเข้าใจของแนวคิด	การจัดการเรียนรู้
5	การใช้โครงการ (Project Approach)	- ผู้เรียนมีขีดความสามารถมากกว่าที่ได้แสดงออกในห้องเรียนตามปกติ - เด็กชอบสำรวจและค้นหา การสอนแบบโครงการจึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยง และการแก้ปัญหา - ผู้เรียนจะมีความรู้เชิงลึกแก้ปัญหาเป็น รู้วิธีเรียนรู้ที่หลากหลาย เรียนรู้การมีส่วนร่วมกับผู้อื่น	- ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอด รู้จักแก้ปัญหาร่วมกัน คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ - เปิดโอกาสให้เลือกและตัดสินใจในประเด็นที่สนใจและศึกษาเชิงลึก - จัดกิจกรรมสร้างทักษะ พัฒนากายภาพ อารมณ์ สังคม - จัดกิจกรรมการทำงาน สำรวจ สัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนๆ จากผู้เชี่ยวชาญ - ใช้การวิจัยซึ่งทำร่วมกันของครูและผู้เรียนให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เป็นต้น
6	คอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)	- ผู้เรียนจะสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากประสบการณ์ โดยผสมผสานประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ - ผู้เรียนควรรู้วิธีการเรียนรู้ (How to learn)	- การจัดประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียน - ใช้ปัญหาเป็นฐาน ให้ทำงานเป็นกลุ่มพูดคุย แลกเปลี่ยนให้เพื่อนเป็นแหล่งข้อมูล - จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประสบการณ์ใหม่ - กระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าถึงกิจกรรมโดยการถาม จัดแนวทางให้เกิดการเรียนรู้ “How to learn”
7	ศรีสัทยาไส บาบา (Sri Sathyasai Education)	- คุณค่าที่ดีมีอยู่ในตัว ผู้เรียนการศึกษา ฝึกอบรมจะดึงคุณค่านั้นออกมาได้	- พัฒนาด้านสติปัญญา ทักษะ ความดีทั้งภายในและภายนอก - ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตั้งความคาดหวัง เป้าหมายของตนเอง - กิจกรรมนั่งเงียบๆ สวดมนต์ การคิด การเล่าเรื่อง ดนตรี ร้องเพลง กิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น - ใช้หลัก 5D คือ Devotion, Discipline, Duty, Discrimination, Determination

ตารางที่ 2 แนวคิด จุดเด่น ความเข้าใจของแนวคิด และการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือก (ต่อ)

ลำดับ	แนวคิดของโรงเรียนทางเลือก	จุดเด่น/ความเข้าใจของแนวคิด	การจัดการเรียนรู้
8	พุทธธรรม ประยุกต์หรือวิถี พุทธ (Buddhist Oriented)	- ผู้เรียนควรมีความรู้ คู่ความดี ค่านิยมดี อยู่ ร่วมกับผู้อื่นอย่างมี ความสุข	- จัดกิจกรรมซึมซับความรู้คู่คุณธรรมโดยใช้ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) - ฝึกฝน อบรมทางกายความประพฤติ และ จิตใจสู่การเกิดปัญญา - ครูสอนให้รู้ทำให้ดูเป็นตัวอย่างบูรณาการ หลักธรรมสู่ทุกกลุ่มสาระวิชา เป็นต้น
9	สันติโศก (Santi Asoke Education)	- ผู้เรียนควรมีศีล มี ความสามารถและมีความ เชี่ยวชาญ พึ่งตนเองและ ให้ผู้อื่นพึ่งได้	- ฝึกทำอาชีพควบคู่การเรียนรู้และการรักษา ความดี - ใช้หลักสัมมาสิกขา “บวร” จัดกิจกรรม รักษาศีล 5 ทุกวัน - จัดโครงการ แหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความ เชี่ยวชาญมีทักษะในการทำงาน เป็นต้น
10	บูรณาการ (Integrated Education)	- ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยงความรู้ จากการ ผสมผสานวิธีการสอนที่ หลากหลาย สามารถ ประยุกต์ใช้ความรู้กับ เหตุการณ์ต่างๆในปัจจุบัน ได้	- ฝึกฝนการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างวิชาและ เชื่อมโยงทักษะที่ต้องใช้ในชีวิตจริง - เรียนรู้การสร้างคำถามหาคำตอบ การจัด สภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้กระตุ้นให้คิด เชื่อมโยง
11	การเรียนรู้โดย สมองเป็นฐาน (Brain based Education)	- สมองสามารถพัฒนา และเปลี่ยนแปลงได้ ด้วย การฝึกฝนและเรียนรู้อย่าง เต็มศักยภาพ	- จัดสภาพแวดล้อมจำลอง ฝึกฝนการใช้ ความคิดจากข้อมูลที่มีในสมอง - จัดกิจกรรมพัฒนาสมอง - การสอนความจำแบบมิติสัมพันธ์เป็นการ เชื่อมโยงอย่างเป็นธรรมชาติ
12	พหุปัญญา (Multiple Intelligence)	- ผู้เรียนทุกคนมีความ ฉลาดทุกด้านอยู่ในตัวซึ่ง ผสมผสานเป็นบุคลิกภาพ ของแต่ละบุคคล - ผู้เรียนสามารถพัฒนา ความฉลาดของตนให้รู้ จุดอ่อน จุดแข็งของตนได้	- จัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ (Learning Style) เพราะทุกคนมีจุดแข็ง จุดอ่อนแตกต่างกัน - ฝึกฝนค้นหาเอกลักษณ์ของตนให้เกิดความ ภาคภูมิใจ เคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่น เรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละคนให้ เป็นประโยชน์

ตารางที่ 2 แนวคิด จุดเด่น ความเข้าใจของแนวคิด และการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือก (ต่อ)

ลำดับ	แนวคิดของโรงเรียนทางเลือก	จุดเด่น/ความเข้าใจของแนวคิด	การจัดการเรียนรู้
			- จัดกิจกรรมส่งเสริมพหุปัญญา 9 ด้าน ให้เกิดความฉลาดทั้งด้าน ภาษา ตรรกะ ดนตรี มิติ การเคลื่อนไหวร่างกาย การเป็นผู้นำ ภายในตน ธรรมชาติ และการคิดใคร่ครวญ
13	นีโอฮิวแมนนิสต์ (Neo Humanism Education)	- การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จต้องพัฒนาปัจเจกบุคคลและความสำนึกต่อส่วนรวม เช่น มีศักยภาพในตนที่สูง มีความรับผิดชอบ มีความประพฤติและมีค่านิยมที่ดี มีความรักต่อสิ่งต่างๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี	- จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนพัฒนา ร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ - ฝึกฝนการมีเหตุมีผลและการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม - การสอนผสมผสานปรัชญาตะวันออกและตะวันตกโดยศึกษาวัฒนธรรมที่แตกต่าง - ฝึกฝนทักษะ จริยธรรม ความซื่อสัตย์และเข้มแข็ง ความสมดุลของอารมณ์ การเป็นสังคมนิเวศ เป็นต้น
14	ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning)	- ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจสิ่งที่อยากรู้ กลายเป็นคำถามเพื่อค้นหาคำตอบ - ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือทำโดยเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่ผู้เรียนต้องการคำตอบ	- การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning - ยกประเด็นที่เด็กสนใจที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมาเป็นหัวข้อการเรียนรู้ - จัดกิจกรรมฝึกฝนทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ คิดวิจารณ์ญาณสืบค้นและรวบรวมข้อมูล

ทักษะการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งแนวคิดศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ไม่ได้มองแค่การเรียนรู้แยกกันตามสาระวิชา ไม่ใช่การเรียนรู้เฉพาะอยู่ในห้องเรียนโดยครูทำหน้าที่สอน นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ฟังที่ดีอีกต่อไป แต่เป็นการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ทุกโอกาสทุกสถานการณ์ ดังนั้นสิ่งสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน คือ การสร้างทักษะแห่งการดำเนินชีวิตหรือที่เรียกว่าทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สามารถจัดการความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยตนเอง จึงนำไปสู่นโยบายและแนวคิดต่างๆ ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น นโยบายลดเวลา

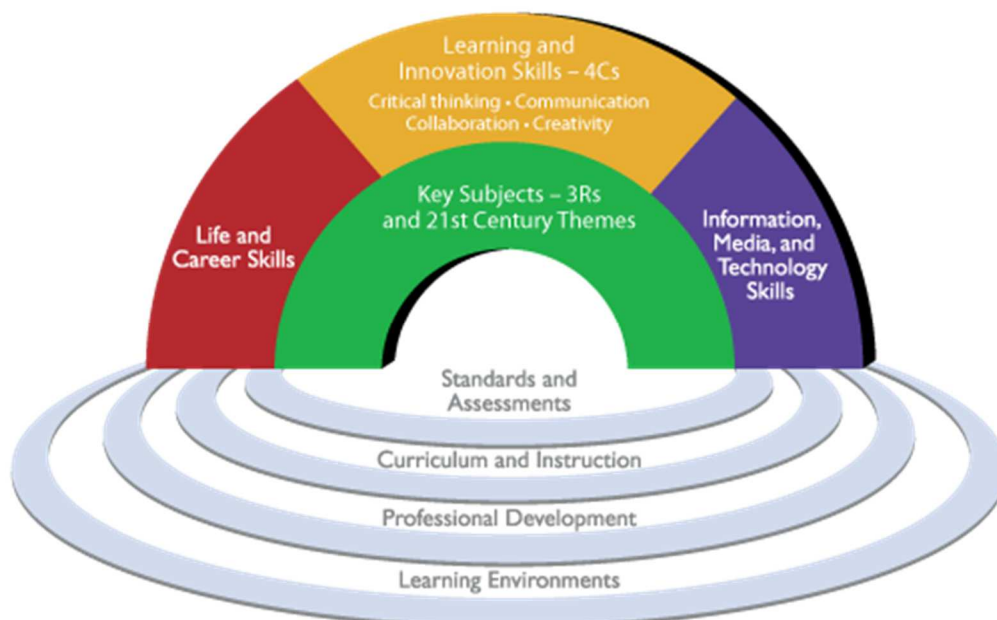
เรียนเพิ่มเวลา, แนวคิด flip classroom เรียนที่บ้านทำงานที่โรงเรียน ครูไม่ได้ทำหน้าที่บรรยายแต่ทำหน้าที่กระตุ้นความคิดให้คำตอบข้อสงสัยของผู้เรียนที่เรียนรู้มาจากแหล่งต่างๆ เป็นต้น ประกอบกับปัจจุบันภาวะการแข่งขันทุกรูปแบบมีอยู่สูง และมีความหลากหลายรวมถึงความแตกต่างทั้งด้าน เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีต่างๆ เรียกได้ว่า จุดสิ้นสุดของกรอบแคบๆ ได้เกิดขึ้นกับสังคมในปัจจุบันแล้ว ทักษะที่ผู้เรียนจะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นภายในตัวของแต่ละบุคคลจะต้องมีมากกว่าหนึ่งด้าน โรงเรียนจะถูกบีบคั้นทั้งด้วยนโยบายต่างๆ ด้วยภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถาบันการศึกษาขั้นสูงและมหาวิทยาลัยที่ไร้ประสิทธิภาพไม่สามารถตอบโจทย์กับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะค่อยๆ หายไปตัวของหลักสูตรถ้าไม่สามารถผลิตหลักสูตรตรงตามความต้องการของตลาดได้ ด้านประชากรวัยเด็ก วัยรุ่นจะลดลงอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุให้เกิดการแข่งขันในการดึงผู้เรียนเข้ากระบวนการทางการศึกษาของแต่ละสถาบัน เป็นต้น ฉะนั้นการสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นเรื่องที่ทุกสถานศึกษาควรพิจารณาเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพในการออกมาเผชิญกับโลกแห่งความเป็นจริงที่ไม่ใช่แค่โลกภายในห้องเรียน ในโรงเรียน หรือในสังคมเดิมๆ ที่เป็นอยู่ ผู้เรียนจึงจะสามารถเอาตัวรอดและก้าวไปพร้อมกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีอยู่ตลอดเวลาได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข การเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเพื่อการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจะต้องมีทักษะที่ตอบรับกับความก้าวหน้าและสามารถปรับตัวได้อย่างทันทั่วทั้งที่ซึ่งทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นั้นประกอบไปด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและการทำงาน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นทักษะที่จะทำให้ผู้เรียนเกิด 1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งด้านวัตถุและแนวคิด 2) ทำให้เกิดแนวคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถคิดแก้ปัญหาเป็น 3) สามารถสื่อสารข้อมูลและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จึงเป็นทักษะที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบัน รู้ถึงวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็นทักษะที่ทำนายของโรงเรียนทางเลือก ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมด้านการเรียนรู้ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล เป็นต้น

2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมซึ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างแนวคิดและสร้างการรับรู้ จนมาถึงการเรียนรู้ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ด้านต่างๆ คือ 1) ความรู้ด้านสารสนเทศของข้อมูลข่าวสารที่มีขนาดมหึมา (Big Data) ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด 2) มีความรู้เกี่ยวกับสื่อ สามารถวิเคราะห์ วิจัย สังเคราะห์สื่อต่างๆ และนำมาใช้ในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตได้ ปัจจุบันสื่อมีอยู่มากมายทั้งสื่อการสอนในห้องเรียน นอกห้องเรียน สื่อออนไลน์ สื่อจากแหล่งต่างๆ เป็นต้น กล่าวโดยสรุปคือผู้เรียนต้องรู้จักเสพสื่ออย่างสร้างสรรค์ และ 3) ด้านเทคโนโลยี ผู้เรียนต้องมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี มีภูมิคุ้มกันด้านเทคโนโลยีคือต้องใช้เป็น และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีซึ่งอยู่ภายใต้ความพอเพียง เนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก โรงเรียนทางเลือกต้องพัฒนาความรู้ผู้เรียนควบคู่กับการเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืน

3) ทักษะด้านชีวิตและการทำงาน ในการดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับผู้อื่นในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะที่สำคัญในการปรับตัวและเรียนรู้การใช้ชีวิตในยุคแห่ง

ความหลากหลายทั้งด้าน พหุวัฒนธรรม เชื้อชาติ ภาษา ความหลากหลายด้านเทคโนโลยี และการทำงานที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคมเดียวกันและในต่างสังคมที่ผู้เรียนต้องสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีมุมมอง มีเจตคติที่สร้างสรรค์ เป็นต้น ได้แก่ 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2) การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง 3) ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม 4) การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้ (Accountability) และ 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

ภาพที่ 1 กรอบทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21

ที่มา: <http://www.p21.org/our-work/p21-framework>

ทักษะการเรียนรู้แบบ 3R 8C แห่งศตวรรษที่ 21

นอกจากการสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิตและการทำงาน มีการรวมกลุ่มทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ไว้ให้ครอบคลุมทักษะทุกอย่างที่ผู้เรียนควรพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ละคน เป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาควบคู่กันไป เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และพฤติกรรม ให้ผู้เรียนมีความคิดที่สร้างสรรค์ คิดทำหาย สามารถแก้ปัญหาเป็น ปรับตัวเข้ากับสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ มีความรู้ความสามารถและพฤติกรรมเชิงบวกให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการเรียนรู้ จึงทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ 3R 8C ซึ่งโรงเรียนทางเลือกสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปสอดแทรกการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ แบบบูรณาการ ได้แก่ 3R การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) คำนวณเป็น (Arithmetic) และ 8C สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking & Problem solving) การสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & innovation) เรียนรู้และเข้าใจพหุวัฒนธรรมและความคิดที่แตกต่างระหว่างวัฒนธรรมประเพณี (Cross-cultural understanding) มีภาวะผู้นำสามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (Leadership Collaboration & teamwork) การสื่อสารข้อมูลข่าวสารและเสพสื่ออย่างเหมาะสม (Communications Information & media literacy) มีความสามารถด้านเทคโนโลยี และคอมพิวเตอร์ (Computing & ICT literacy) ความสามารถด้านการ

อาชีพ และกระบวนการเรียนรู้ (Career & learning skills) และ เป็นคนดี มีเมตตา กรุณา คุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะทำเพื่อสังคม (Compassion)

เสริมสร้าง 6 key Theme ชีตความสามารถของผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกยุคใหม่

การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนได้แสดงขีดความสามารถของตนเองออกมาได้อย่างเต็มศักยภาพในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจและต้องการเรียนรู้ ฉะนั้นการพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคลของโรงเรียนทางเลือกเป็นสิ่งสำคัญ เพราะแต่ละคนมีความสามารถ ความสนใจ แรงจูงใจที่แตกต่างกันในการเรียนรู้ ชีตความสามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุขและสามารถสร้างบุคคลคุณภาพแก่สังคมต่อไปได้ ซึ่งชีตความสามารถที่โรงเรียนทางเลือกควรนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างรอบด้านประกอบไปด้วย 6 ประการ ดังนี้ (Hase, 2543)

1) การมีความรับผิดชอบในตนเอง (Has a high degree of self-Efficacy) การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการตระหนักถึงความรับผิดชอบในตนเองเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไปสู่ความหลากหลาย ความท้าทายด้านความสามารถ หากผู้เรียนมีความรับผิดชอบในตนเองที่สูงจะทำให้ปรับตัว ตื่นตัว และกระตือรือร้นในการรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง เป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้อย่างมีความรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา ปัญหาในปัจจุบันของสังคมคือ การขาดความรับผิดชอบแม้ในตนเองการคาดหวังความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นสิ่งที่ทำได้ยากทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น การคอร์รัปชัน การขาดจิตสำนึกสาธารณะ การละทิ้งการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น การเสริมสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งโรงเรียนทางเลือกมีกิจกรรมที่หลากหลายการนำเอาหลักความรับผิดชอบเข้าไปปรับใช้จะเกิดประโยชน์สูงสุด

2) รู้ถึงวิธีการเรียนรู้ (Know how to learn) ปัจจุบันการเรียนรู้แบบการท่องจำอย่างเดียวอาจไม่ใช่วิธีการพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบรรยายถึงกระบวนการเรียนรู้ของครูอย่างเดียวย่อมเป็นการตีกรอบวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน จุดอ่อนของผู้เรียนในปัจจุบันคือ มีข้อมูลมากมายผ่านเข้ามาจากแหล่งต่างๆ แต่ไม่รู้วิธีการใช้ข้อมูลเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ ไม่สามารถแยกแยะข้อมูลด้วยเหตุผล หลงทางจากการขึ้นแยะของข้อมูลที่มีมากมาย เป็นต้น ฉะนั้นผู้เรียนต้องเรียนรู้ถึง “วิธีการเรียนรู้” หรือ ที่นิยมใช้พูดกันว่า “How to” ผู้เรียนต้องรู้และเข้าใจวิธีการแสวงหาความรู้ในทุกรูปแบบ รู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายและมามีมา รู้วิธีการนำข้อมูลสู่การปฏิบัติ หรือที่เรียกว่าการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ การรู้วิธีการเรียนรู้เป็นการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการรับรู้ที่มีวิจรรย์ญาณ กลายเป็นคนที่ฉลาดและเฉลียว สามารถสร้างวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

3) ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น (Work well with others people) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือการทำงานเป็นทีม (Teamwork) เป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบันเพราะการทำงานต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กับหน่วยงานอื่น กับบุคคลอื่น งานบางอย่างถ้ามีการทำงานเป็นทีมประสิทธิภาพของงานจะออกมาสูงกว่าการทำงานคนเดียว การทำงานเป็นทีมเป็นวิธีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลอื่นได้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมกับผู้เรียนเป็นวิธีการฝึกฝนผู้เรียนให้ 1) คิดในแง่บวก 2) สร้างจิตสาธารณะ 3) รู้หลักการปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ เพราะเราไม่ได้อยู่คนเดียวในโลกต้อง

รู้จักเขา รู้จักเรา 4) รู้จักการช่วยเหลือ 5) เกิดความสามัคคี 6) รู้หลักการสื่อสารและแก้ปัญหาเป็น และ 7) สร้างสัมพันธภาพที่ดี

4) การมีความคิดและการปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ (Are creative ideas and practice) เป็นการสร้างกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ คิดบวก การมองโลกในแง่ดี เป็นการฝึกฝนผู้เรียนให้เกิดความคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักการใช้เหตุและผล เมื่อผู้เรียนเกิดแนวคิดที่เป็นระบบจะส่งผลถึงการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่แสดงออกมาที่สร้างสรรค์ต่อตัวผู้เรียน ต่อสังคม ต่อชุมชน ซึ่งการมีความคิดและการปฏิบัติกรอย่างสร้างสรรค์ก็จะส่งผลถึง ภาวะของนักเรียนทั้งด้าน สติปัญญาอารมณ์ และพฤติกรรม โรงเรียนทางเลือกควรพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทางด้านการคิดอย่างเป็นระบบและการปฏิบัติเชิงสร้างสรรค์จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาขีดความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ

5) สามารถประยุกต์ใช้ความสามารถกับเหตุการณ์ใหม่ๆ (Applies competencies to both novel and familiar situations) ภาวะทางสังคมปัจจุบันมีเหตุการณ์ใหม่ๆ ที่พบเจอต่างๆ ไปและสถานการณ์ที่ซับซ้อนเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สถานการณ์ใหม่ๆ เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียนและครูผู้สอน หากผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ความสามารถกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ได้จะทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ครูต้องจัดการเรียนการสอนโดยการจำลองสถานการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการปรับตัวและแก้ไขปัญหา จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้ผู้เรียนคิดเชื่อมโยง คิวิเคราะห์ สังเคราะห์ในสภาวะการณ์ต่างๆ เมื่อผู้เรียนออกนอกกรอบโรงเรียนก็ยังสามารถพัฒนาความรู้ตนเองเพื่อปรับใช้กับสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

6) การมีค่านิยมที่เหมาะสม (Have appropriate/right values) ค่านิยมเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม และแนวคิด ช่วยให้ไม่เห็นผิดเป็นถูก เห็นถูกเป็นผิด ค่านิยมที่เหมาะสม คือ แนวความคิด ความเชื่อ เป็นอุดมการณ์ซึ่งยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีในสังคม มีคุณค่าควรแก่การนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นกรอบของการดำเนินชีวิตเพื่อตนเองและส่วนรวม ดังนั้น จึงมีกำหนด ค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนขึ้นเพื่อฝึกฝนพัฒนาด้านค่านิยมที่ดีของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กล่าวว่าผู้เรียนจะต้อง เก่ง ดี มีความสุข หรือแม้กระทั่งรัฐบาลที่ได้กำหนดค่านิยมหลักของคนไทยไว้ถึง 12 ประการ เป็นต้น การที่ผู้เรียนจะเก่งและดี มีความสุข ผู้เรียนต้องมีค่านิยมที่เหมาะสม โรงเรียนทางเลือกควรปลูกฝังค่านิยมที่เหมาะสมให้ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีของสังคมต่อไป

แนวทางการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนทางเลือก

จากการกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกและลักษณะที่สำคัญของการสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เป็นทักษะที่เป็นความต้องการของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเทคโนโลยี และสังคมอย่างรวดเร็วในปัจจุบันได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทางเลือกในสังคมไทยว่าเริ่มต้นและมีลักษณะที่แตกต่างอย่างไรกับโรงเรียนในกระแสหลักทั่วไป มีการรวบรวมรายชื่อโรงเรียนทั่วประเทศที่มีแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละโรงเรียน มีการกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ทั้ง 14 แนวคิดของโรงเรียนทางเลือกว่ามีลักษณะเด่นและจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างไร ซึ่งต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้และนวัตกรรม สื่อ เทคโนโลยี การดำเนินชีวิต การทำงาน เป็นต้น ในการสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ก็ต้องพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้

เต็มศักยภาพเพื่อจะตอบรับกับทักษะเหล่านั้นจึงเกิดการศึกษา 6 key theme การสร้างขีดความสามารถของผู้เรียนควบคู่ไปด้วย จึงสรุปได้จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ จากเอกสารและแนวความคิดของนักวิชาการต่างๆ มากมายที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนทางเลือก ขีดความสามารถของผู้เรียน และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ฉะนั้นจึงนำมาสู่แนวทางการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนทางเลือกที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป ซึ่งประกอบไปด้วย 6 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) การผสมผสาน 14 แนวคิดอย่างสมดุลและบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ นำจุดเด่นของแนวคิดต่างๆ มาพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน
- 2) เสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างยั่งยืน ทั้งในเรื่องทักษะการเรียนรู้ ทักษะด้านนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ
- 3) พัฒนาทักษะ 3R8C อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามมาตรฐานสากลและเป็นคนเก่ง ดี มีความสุข
- 4) ฝึกฝนผู้เรียนให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพทั้ง 6 ประการ ได้แก่ 1) การมีความรับผิดชอบสูง 2) รู้ถึงวิธีการเรียนรู้ 3) ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น 4) การมีความคิดและการปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ 5) ความสามารถประยุกต์ใช้ความสามารถกับเหตุการณ์ใหม่ๆ และ 6) การมีค่านิยมที่เหมาะสม
- 5) พัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้เรียนยุคใหม่ (6 Key theme) เตรียมพร้อมด้านความสามารถและบูรณาการเชื่อมโยงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
- 6) จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมทักษะและพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

บทความวิชาการเรื่อง “โรงเรียนทางเลือกกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21” เป็นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือกที่เชื่อมโยงสู่การพัฒนาผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 ทำให้ค้นพบถึงแนวความคิดและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือก ทักษะการเรียนรู้และขีดความสามารถของผู้เรียน จนนำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษา พบว่า แนวความคิดการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยที่เป็นที่รู้จักและมีการเผยแพร่โดยทั่วไปมีทั้งหมด 14 แนวคิด ได้แก่ 1) ชัมเมอร์ฮิลล์ 2) มอนเตสซอรี 3) วอลดอร์ฟ 4) เรกจิโอ เอมีเลีย 5) การใช้โครงการ 6) คอนสตรัคติวิซึม 7) ศรีสัตยาไส บาบาส 8) พุทธธรรมประยุกต์หรือวิถีพุทธ 9) สันติอโศก 10) บูรณาการ 11) การเรียนรู้โดยสมองเป็นฐาน 12) พหุปัญญา 13) นีโอฮิวแมนนิสต์ และ 14) ใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยแต่ละแนวความคิดมีจุดเน้นและการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และพบว่าขีดความสามารถของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 เกิดจากการพัฒนาทักษะทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และ 3) ทักษะด้านชีวิตและการทำงาน และทักษะการเรียนรู้แบบ 3R8C ผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือกจึงเกิดขีดความสามารถ 6 ประการ (6 Key Theme) ได้แก่ 1) การมีความรับผิดชอบในตนเอง 2) รู้ถึงวิธีการเรียนรู้ 3) ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น 4) การมีความคิดและการปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ 5) สามารถประยุกต์ใช้ความสามารถกับเหตุการณ์ใหม่ๆ และ 6) การมีค่านิยมที่เหมาะสม จากข้อค้นพบ

ดังกล่าวทั้งหมดจึงนำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนทางเลือกซึ่งประกอบไปด้วย 1) การผสมผสาน 14 แนวคิดอย่างสมดุลและบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ 2) เสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างยั่งยืน 3) พัฒนาทักษะ 3R8C อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง 4) ฝึกฝนผู้เรียนให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพ 5) พัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้เรียนยุคใหม่ และ 6) จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมทักษะและพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- เครือข่าย P21. (2550). **Framework for 21st Century Learning**. ค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2561, จาก <http://www.p21.org/about-us/p21-framework>
- นริศรา จริยะพันธุ์. (2554). **การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทางเลือกและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. รายงานการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง. (2555). **โรงเรียนทางเลือกกับทางเลือกในการศึกษาของประชาชน. ในการสัมมนาวิชาการ ประจำปี 2554 ยกเครื่องการศึกษาไทย:สู่การศึกษา ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง (Revamping Thai Education System: Quality for All)**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- เวิร์คพอยท์นิวส์. (2017). **โรงเรียนทางเลือกเพื่อเด็กที่ไม่มีทางเลือก โรงเรียนทางเท้าในปากีสถาน**. ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2561, จาก <https://workpointnews.com/2017/10/21/โรงเรียนทางเลือกเพื่อ/>
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2548). **การศึกษาทางเลือก : โลกแห่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Carver, P. R., & Lewis, L. (2010). **Alternative Schools and Programs for Public School Students At Risk of Educational Failure: 2007–08 (NCES 2010–026)**. U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics. Washington, DC: Government Printing Office.
- Hase, S. (2000). **Capability and coping in the new millennium: a new challenge for education**. Paper presented to Universities, Colleges and Sustainable Health: a 21st Century Investment Conference, Preston, UK, 4-6 September.